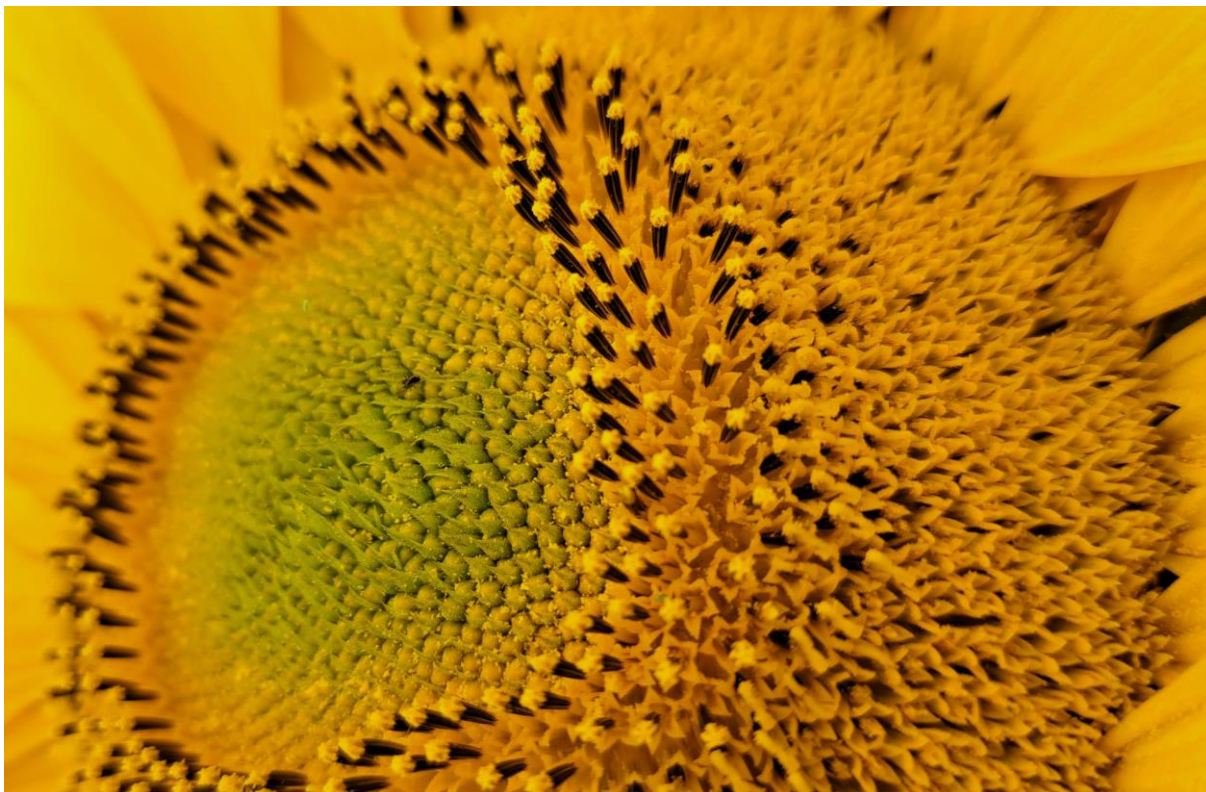

Detail van een zonnebloem. Het hart van de zonnebloem is opgebouwd uit buisbloemen die elk zowel mannelijke meeldraden (zichtbaar in de kokertjes) als een vrouwelijke stamper bezitten. Foto Piet van Dijk

Agenda

Zaterdag 5 september, vogeltelling Westdijk bij Bunschoten-Spakenburg, bij gemaaltje, 09.00-10.00 uur. Iedereen welkom.

Zaterdag 5 september, open dag kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk, Amsterdamsestraatweg, Baarn, 11.00-16.00 uur. Om 12.00 uur en 14.00 uur rondleiding.

Vrijdag 11 september, 'Tekenen in de natuur' in de kwekerij & boomgaard, 10.30-13.00 uur, tegenover Paleis Soestdijk. **Geef je op** op bij tekenen@ivn-eemland.nl.

Zaterdag 12 september, open dag kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk, Amsterdamsestraatweg, Baarn, 11.00-16.00 uur. Om 12.00 uur en 14.00 uur rondleiding.

Zaterdag 19 en 26 september plukochtend op kwekerij & boomgaard tegenover Paleis Soestdijk, 11.00-13.00 uur. Ook op 3 okt, 10 okt (alle zaterdagen).

Zondag 20 september, successiewandeling door de Korte Duinen, start P-plaats Zonnegloren, Soesterbergstraat 14.00 uur. **Opgeven**: wandelingen@ivn-eemland.nl

Dinsdag 22 september, inloopcafé over uilen en torenvalk van Vogelwacht afd. Amersfoort, Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21, Amersfoort, 19.45-22.00 uur.

Zaterdag 17 oktober, open dag kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk, Amsterdamsestraatweg, Baarn, 11.00-16.00 uur. Om 12.00 uur en 14.00 uur rondleiding.

Zaterdag 26 september, provinciale **vrijwilligersdag** voor IVN'ers op Shelter 611 op Vliegbasis Soesterberg, 09.00-16.45. **Geef je hier op**. Zie artikel in deze nieuwsbrief.

Woensdag 14 oktober, vergadering coördinatoren werkgroepen IVN Eemland, kinderboerderij De Veenweide, Vedelaarpad 53 Soest, 19.30 uur. **Let op: andere locatie!**

Vrijdag 27 november, avond over de 4 uilen van Soest, De Vogelvrienden, Molenstraat 8c (achterzijde bij Van Goyenlaan 149), 20.00 uur. **Geef je op** door een mail te sturen naar uilen@ivn-eemland.nl

Vrijdag 18 december, uilenwandeling rond De Kuil van Drakensteyn, Zevenlindenweg 9 in Lage Vuursche, aanvang 19.30 uur. **Geef je op:** uilen@ivn-eemland.nl

In **groen** eigen activiteiten van IVN Eemland, in **zwart** andere relevante natuuractiviteiten in het gebied van IVN Eemland. Als er niks bij staat is opgeven niet nodig.

Wanneer je als niet-IVN-lid meedoet aan een door IVN Eemland georganiseerde activiteit, ben je niet via IVN Eemland verzekerd en neem je dus voor eigen rekening en risico deel aan die activiteit. Je zult IVN-Eemland niet aansprakelijk stellen voor door jou eventueel geleden schade en je verleent IVN Eemland onvoorwaardelijk vrijwaring. Je zult noch jezelf noch derden tijdens die activiteit in gevaar brengen en je houden aan de aanwijzingen die je door of namens de coördinator van de activiteit worden gegeven.

Kort nieuws

- Door een meningsverschil over het te voeren beleid t.a.v. een nieuwe Natuur Gidsen Opleiding zag Wim Kok, coördinator van onze werkgroep Cursussen, gedwongen zich terug te trekken. Zonder coördinator kan het bestuur geen verantwoordelijkheid dragen voor de NGO. Het bestuur van IVN Eemland heeft IVN De Bilt daarover ingelicht, waarop De Bilt besloten heeft een NGO op eigen kracht te runnen. Het bestuur zoekt thans een nieuwe coördinator.

- De bosbrand die op 9 augustus heeft gewoed in de Soesterduinen, nabij de Schapendrift in Soest, is op tijd geblust waardoor schade aan de bodem en bomen beperkt gebleven. Ongeveer 150 vierkante meter stond in brand. De oorzaak is niet bekend. Het blussen is volgens de brandweer belemmerd door veel publiek dat toestroomde, onder wie iemand die stond te roken....

- Er zijn veel vragen over de gevolgen van het stikstofbeleid van het kabinet voor boeren in de Eemvallei (Baarn, Bunschoten, Eemnes, Soest). In grote lijnen betekent dit dat de gezamenlijke boeren 42 tot 46 procent minder ammoniak mogen uitstoten in 2035 dan nu. Bedrijven die in een zone van 500 meter van een Natura 2000-gebied wonen moeten tot 66 procent reduceren. Dat geldt niet voor Eemmeer en polder Arkemheen (beide Natura 2000) omdat daar alleen de Vogelrichtlijn geldt en niet de Habitat-richtlijn.

Blauwe breedscheenjuffer danst nu ook in Soest

Dick Nagelhout

- De blauwe breedscheenjuffer is een libel met – inderdaad – brede schenen. Hij of zij is daardoor gemakkelijk te onderscheiden van andere juffers, als je erop let. Jonge juffers zijn crèmekleurig. De vrouwtjes blijven dat.

Blauwe breedscheenjuffer (mannetje). Foto's Dick Nagelhout

- Het is een vrij algemene soort van vooral de hoge zandgronden in het oosten en zuiden van ons land. De soort neemt in aantal en verspreiding toe door onder andere klimaatverandering. Hij leeft vooral bij langzaam stromend water. Volgens de Vlinderstichting kan hij zich goed verspreiden langs lijnvormige waterelementen. Dat kan geïllustreerd worden door de verspreiding in onze omgeving.
- Ongeveer 20 jaar geleden doken de eerste exemplaren op langs de Kromme Rijn tussen Bunnik en Utrecht. De laatste 10 jaar worden ze ook veel gezien langs de Barneveldse Beek en de Heiligenbergerbeek op de grens van de Gelderse Vallei en de Utrechtse Heuvelrug.

Vlinderroute

- Twee jaar geleden zag ik ze voor het eerst op mijn vlinderroute langs de Eem op de grens van Soest en Amersfoort. Dit jaar zag ik hem ook bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Soest. Het gereinigde water wordt via een beek in de Eem geloosd.
- Eind juli waren we met de Libellen- en Vlindergroep van IVN Eemland aan het inventariseren op het terrein van de oudste, nog in gebruik zijnde, waterwinning van Vitens in Soestduinen. Het is een mooi gevarieerd terrein met onder andere oud bos,

heide, schraalgraslanden en twee vijvers. Wij hebben een vergunning om overal in het gebied insecten, paddenstoelen en (korst)mossen te inventariseren en in ruil daarvoor leveren we die gegevens aan Vitens. We vonden deze keer onder andere het rozenblaadje - een prachtige nachtvlinder - en veel steenrode heidelibellen.

- Aan het einde van onze tocht zagen we nog een blauw juffertje bij de grote vijver. De eerste gedachte was dat het wel weer een azuurwaterjuffer zou zijn, die vinden we daar altijd wel. Omdat we die op onze tocht nog niet hadden gezien leek het wel aardig om hem op de foto te zetten. Bij het checken door de zoeker van de camera zagen we twee streepjes op de zijkant van het borststuk. En die dubbele schoudernaadstreep (want zo heet dat) is toch wel uniek voor de blauwe breedscheenjuffer. Bij nader inzien was deze juffer ook wat lichter blauw dan andere blauwe juffers. Het was voor het eerst dat we als groep een blauwe breedscheenjuffer zagen en de eerste voor Vitens in Soestduinen!
- Volgens het boekje hebben mannetjes een dansende vlucht waarin ze elkaar hun brede schenen tonen, maar de aantallen zijn nog niet zo groot dat ik dat heb kunnen constateren. Wordt vervolgd dus.

Blauwe breedscheenjuffer (vrouwkje).

Vogels blijven weg door de droogte, dat is opvallend

Hayo Nijenhuis

- Hieronder staan de waarnemingen van vogels bij de plasjes van Vitens op de Westdijk in Spakenburg op zaterdag 1 augustus 2026, tijdens de telling van 9.00 tot 10.00 uur. Er waren 16 mensen aanwezig.
- Het weer was aangenaam, onbewolkt, windstil, de temperatuur was rond 19°C, maar omdat de zon fel scheen leek het (veel) warmer. De sfeer was als altijd gemoedelijk en gezellig.
- Deze keer hebben we 32 vogelsoorten geteld. Het totaal aantal waargenomen soorten vanaf 2001 is nu 164 en in dit jaar 2026 zijn 56 soorten gezien en/of gehoord. Sinds de start op 7 juli 2001 van deze ononderbroken maandelijkse tellingen, was dit de 302e keer.
- De droogte van de laatste tijd doet zich duidelijk gelden, ook als je bezig bent met het waarnemen van vogels; althans, je kunt je niet aan die indruk onttrekken. Het is net of de natuur gedempt wordt.

Aalscholvers (vrouw en man). Foto Alexandervan Twillert

- Voor het gevoel van de deelnemers was het een heel rustige morgen, waarin niet zo veel te beleven viel. Toch waren er wel opvallende momenten, bijv. toen er een enorm aantal aalscholvers voorbij kwam vliegen. We hebben ze geschat op vierhonderd stuks. Toch hebben we 32 soorten waargenomen, waaronder de bergeend, met jongen.

Dat is ieder jaar een vaste waarde.

- De enige zangers die zich lieten horen waren de kleine karekieten, voor de andere soorten is de broedtijd voorbij en dus ook de zang. We hebben het geluk dat ons dorp direct gelegen is aan het grootste waterreservoir van ons land; dat beperkt de schade. Opvallend is dat, behalve de kievit, alle weidevogels en bijvoorbeeld watersnippen ontbraken, m.i. een direct gevolg van de droogte.

- Laten we hopen dat de komende weken veel regen valt – hoewel dat voor vakantiegangers natuurlijk niet aardig is. Het is voor o.m. de natuur dringend noodzakelijk. Als dat gebeurt verwacht ik dat de aantallen vogels direct weer gaan toenemen.

Hieronder de lijst:

aalscholver 400, bergeend 6, blauwe reiger 3, boerenwaluw 9, buizerd 1, cetti's zanger 1, ekster 4, fazant 7 (waarvan 4 kuikens), fuut 7, grauwe gans 77, grote zilverreiger 1 (ten zuiden van de dijk waren er zo'n 15 te zien), holenduif 1, houtduif 3, huismus 9, kievit 2, kleine karekiet 5, kluut 1, knobbelzwaan 1, kokmeeuw 7, krakeend 2, meerkoet 3, pimpelmees 1, putter 12, rietgors 3, rietzanger 2, slobbeend 3, spreeuw 26, torenvalk 1, waterhoen 1, wilde eend 8, witte kwikstaart 1, zwarte kraai 4.

Welkom de volgende keer **op zaterdag 5 september 2026 a.s.**

vriendelijke groet, Hayo Nijenhuis coördinator IVN Natuurwerkgroep Bunschoten
tel. 0619499979

Kleine karekiet. Foto Alexander van Twillert

Wandeling over successie in de Korte Duinen

Tanneke Voorintholt

De Wandelwerkgroep van het IVN Eemland houdt op zondag 20 september een wandeling door de Korte Duinen. Het thema is successie. De wandeling duurt ongeveer anderhalf uur en begint om 14.00 op de parkeerplaats Zonnegloren aan de Soesterbergsestraat (tegenover Cabrio). Opgeven op wandelingen@ivn-eemland.nl

Successie is een term die de verschillende stadia van ontwikkeling van droge zandgrond tot gras, heide, struiken en bos zichtbaar maakt. Het is het verhaal van pioniers die op het hete zand zich weten te vestigen, zoals grassen, mossen en korstmossen, op een terrein met veel voedselarmoede. Planten als zandzegge en buntgras veroveren het zand.

"Als je hier niets zou doen, wordt dit dan vanzelf bos?" Het antwoord daarop krijgen de wandelaars mee.

De Korte Duinen met z'n kenmerkende jeneverbessen. Foto Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht

Klimaatopwarming op de Kwekerij/boomgaard

Wim Kok

De langdurige droogte en hitte waren een uitdaging voor de vrijwilligers van de Kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk.

- Jonge boompjes en andere recente aanplant, de moestuin, bloemenpluktuin en kas hebben regelmatig water nodig. Het liefst uit de lucht of uit onze 3 watertanks van elk 1000 liter. Maar als er helemaal geen regen valt, doen de dakgoten langs de grote kas de tanks niet meer vollopen. We pompten soms water op uit de naastliggende Praamgracht (totdat het verboden werd). Helaas hebben we de waterslang soms ook aan de buitenkraan moeten koppelen. Van enkele bezoekers kregen we vele meters tuinslang cadeau.

Pauze voor vrijwilligers. (Foto Leida W.)

- Het valt ons nog mee, hoeveel er met weinig of geen water toch overleeft. Een humusrijke bodem, dicht beplanten of de bodem bedekken tegen uitdroging, het worden steeds belangrijkere maatregelen. En de juiste planten op de juiste plek v.w.b. zon of schaduw. Sommige planten zullen we opgeven of dit najaar verplanten. En het dorre gele gras hersteld ook weer; we zien het weer groen worden.

- Er zijn veel appels en peren, maar soms wat kleiner dan anders. Een deel van de bramen is verbrand; ook een deel van de druiven in de kas, ondanks ventilatie. De druiven buiten doen het goed.
- Onmiddels hebben we ook langs de blokhut (waarin ons gereedschap) een mooie zinken dakgoot aangelegd, die uitmondt in een wadi. In de wadi staan 'wadi-planten'; die kunnen zowel nat als droog staan.

Open dagen

De pluktuin in juni. (Foto Brigitta H.)

- De open dagen voor publiek zijn een mooi doel om voor te werken. We laten graag zien wat natuurlijk en duurzaam tuinieren inhoudt. Dus ook klimaatverandering.
- Van april tot heden zijn er al 12 volledige open dagen geweest, een midzomeravond-rondleiding in juni en enkele besloten groepen. De Heuvelrugtuinen-route eind juni werd vanwege de hitte afgelast. Daarnaast heeft Els al meerdere rondleidingen verzorgd voor de dagbesteding van boerderij de Willemshoeve.
- De bezoekersaantallen zijn wisselend, afhankelijk van onze publiciteit, het weer, andere evenementen en vakanties. De verkoop van zaden, plantjes en plukbloemen loopt goed. Er zijn dikwijls leuke contacten. Sinds augustus staan we naast Facebook ook op Instagram (Kwekerij Soestdijk). Zo hopen we meer jonge bezoekers te bereiken.
- Op de open dagen zijn er naast onze rondleidingen ook activiteiten verzorgd m.b.v. IVN werkgroepen. Bram Kruit van de fotowerkgroep heeft tweemaal een goedbezochte workshop natuurfotografie gegeven. Dick Nagelhout heeft tweemaal een insectenrondleiding verzorgd. De 1e keer waren er maar liefst 30 deelnemers, teveel voor 1 gids. Ook de scholenwerkgroep heeft kinderactiviteiten verzorgd. Leuke activiteiten die meer kinderen verdienen. Het optreden van de Herenboeren-buitenband in juli was een groot succes; leuke liedjes met grappige 'groene' teksten.
- Er volgen meer open dagen tot in oktober. Ook de bloemenpluk gaat door tot oktober; na de eerste nachtvorst is het helemaal afgelopen. Er volgt nog een expositie van de natuurtekengroep en meer muziek. Voor datums en tijden, zie onze website www.ivn.nl/afdeling/eemland. **Van harte welkom!**

Heide draagt sporen van klimaatverandering

Piet van Dijk

Struikheide in de Lange Duinen in Soest. Foto PvD

De heide bloeit weer volop paars. Hoe kan dat, na al die droogte?

- We vragen het aan Wim Ozinga, ecooloog bij de Wageningen Universiteit. „Ik heb geen landelijk overzicht van hoe de heide er dit jaar bij staat (dat kunnen diverse boswachters beter beoordelen), maar het beeld dat ik zelf heb is dat er grote verschillen zijn in hoe de heide erbij staat, tussen gebieden maar ook binnen gebieden. In diverse gebieden is de heide dit jaar mooi paars, maar op andere plekken zijn naast bloeiende planten ook veel geheel of gedeeltelijk afgestorven planten zichtbaar.”

- „In zeer droge jaren bevatten de bloemen overigens vaak minder nectar zodat er voor bijen, vlinders en andere bloembezoekende insecten veel minder voedsel te vinden is. De verschillen tussen gebieden hangen voor een deel waarschijnlijk samen met regionale verschillen in neerslag, maar vooral ook met de grondwaterstand en de bodem.”

Schimmels

- „Als de bodem wat lemig is of als er een dikke humuslaag aanwezig is, dan kan ze beter vocht vasthouden. Zo’n dikke humuslaag komt voor in oude heide die recent niet geplagd is en zo’n laag werkt als een soort spons die efficiënt water kan vasthouden.”

- „Daarnaast werken heideplanten samen met speciale schimmels (zogenaamde ericoïde mycorrhizaschimmels). Deze schimmels leveren de planten voedingsstoffen en zorgen ervoor dat ze efficiënter met het beschikbare water om kunnen gaan. In ruil hiervoor krijgen ze suikers terug van de plant (die worden in de bladeren van de plant gemaakt via fotosynthese).”

- „Deze ruilhandel zorgt ervoor dat heideplanten ook onder stressvolle omstandigheden kunnen overleven. Dankzij deze samenwerking kunnen ze pittige omstandigheden vaak goed overleven, maar het kan echter ook te gortig worden. Als de heideplanten door extreme droogte minder vitaal worden, dan lukt het ze minder goed om de schimmels te belonen met suikers. De planten worden daardoor minder veerkrachtig. De samenwerking verloopt ook minder goed als er veel stikstof in de bodem zit.”

Heide op Park Vliegbasis Soesterberg. Doet het gewoon tussen pijpenstrootje en naast Amerikaanse vogelkers.

Drie kleuren

Staatsbosbeheer schrijft recent een toelichting op haar website over de heide. Hieruit enkele hoofdpunten.

In de heidegebieden zijn nu drie duidelijke kleuren zichtbaar die de staat van de heideplanten verraden:

- paars: gezonde planten die de droogte hebben overleefd en nu in hun bloei staan;
- oranje: heide die dit jaar is afgestorven als direct gevolg van de recente droogte;
- grijs: 'staketsels' die al in voorgaande jaren doodgingen, bijvoorbeeld door een plaag van het heidehaantje (een kever).

Hoewel er altijd wel een deel van de heideplanten afsterft, is de verhouding dit jaar zoek. Er is door de droogte een ongebruikelijk groot aandeel oranje gekleurde, dode heide bijgekomen. Maar ook bomen zoals de zomereik en ruwe berk hebben het op sommige plekken op de heide zo zwaar gehad dat ze het loodje hebben gelegd.

Waarom overleeft de ene plant wel en de ander niet

Het verschil tussen een vitaal paars veld en een dorre oranje vlakte hangt van twee belangrijke factoren af: leeftijd en bodem.

1. Oude versus jonge planten

- Opvallend genoeg hebben oudere heideplanten vaak betere overlevingskansen dan de jonge eerste of tweedejaars planten. Dit komt doordat oude planten dieper wortelen, waardoor ze net bij dat beetje extra water kunnen dat dieper in de bodem zit. Jonge heideplantjes zitten nog oppervlakkig met hun wortels en drogen daardoor veel sneller uit.

Lange Duinen in Soest.

2. De kracht van leem

- Ook de samenstelling van de bodem is cruciaal. Op plaatsen waar de grond nog een beetje leem bevat, blijft de bodem net iets vochtiger en zie je nu weinig sterfte en veel bloei. Plekken met een grove, grondrijke bodem houden minder goed water vast, wat fataal is voor de heide tijdens een (zeer) droge periode.
- Dit verschil kan heel lokaal zijn; de bodemomstandigheden kunnen binnen honderd meter enorm verschillen. Zo kan het ene heideveld prachtig paars kleuren, terwijl het veldje ernaast volledig oranje is uitgeslagen.

Wat als het weer zo droog wordt?

- Heide krijgt veel te verduren: droogte zoals deze zomer, maar ook stikstof die in de bodem terechtkomt en vegetatie verstoort. Staatsbosbeheer probeert de heide zo sterk mogelijk te maken door ervoor te zorgen dat er altijd heide van verschillende leeftijden naast elkaar staat, want een heideveld dat overal even oud is, is extra kwetsbaar.
- Door te maaien, te ‘chopperen’ (de bovenste laag verwijderen zodat er weer ruimte is voor kieming) en soms plaatselijk te branden, blijft er zich steeds jonge heide ontwikkelen naast oudere planten. Een garantie is dat niet, maar het maakt de heide wel wat weerbaarder tegen een volgende droge zomer. Maar hoe vaker de droge zomers voorkomen, hoe moeilijker de heide het krijgt.

Paddenpoel uitgegraven: veel diersporen

Piet van Dijk

De nieuwe paddenpoel in Laag Hees. Foto PvD

- De paddenpoel in het bos van Laag Hees is inmiddels uitgegraven, in opdracht van de natuurwerkgroep IVN Heuvelrug en Kromme Rijn en KNVV Zeist, Heuvelrug en Krommerijn. In het voorjaar hebben die het terrein gereedgemaakt, in de zomer is een aannemer de poel aan uitgegraven.
- Opvallend is dat ondanks de enorme droogte er op de bodem van de poel toch nog water is blijven staan. Dat leverde in het natte zand tal van diersporen zoals reeën en dassen op en de eerste padjes zijn in de omgeving gesignaleerd. Tim de Wolf, coördinator van de paddenwerkgroep van IVN Eemland, is betrokken bij de aanleg van de poel en heeft geadviseerd. Rondom de poel liggen drie kuilen gevuld met blad en takken als winterschuilplaats voor padden.

Meer hierover stond in het februarinummer 2026 van NatuurNabij.

Rondom de poel liggen drie kuilen gevuld met blad en takken als winterschuilplaats voor padden. Rechts diersporen. Foto's Jan Jonker

Grassen leren kennen, is dat ooit mogelijk? 1

Piet van Dijk

• Iedere gids van het IVN kent die frustratie: wat voor grassoort is dat? Grassen lijken erg op elkaar en sterker nog: er zijn er zoveel. Wie is er in staat de belangrijkste grassen op naam te brengen? Waaraan kun je de verschillen herkennen? In een serie wil ik proberen wat grip te krijgen op grassen, als een eerste kennismaking.

Veldbeemdgras, Poa pratensis. Bloeit van mei tot augustus. Bloempluim wat rozig/grijs. Veel te zien op zonnige plekken, open plekken in het bos, bermen, duinen, bosranden

• Blader je in de **Veldgids Nederlandse Flora** van de KNNV (Zeist, 2019), dan wordt alle moed je ontnomen, alle hoop dat je ooit alle grassen op naam kunt brengen. Dat drie families zijn: **russen** (Juncácaea), **cypergrassen** (Cyperáceae) en **grassen** (Poáceae of Gramineae), is nog net te onthouden. En de grassen zijn onder te verdelen in 3 hoofdgroepen: **aargrassen**, **aarpluimgrassen** en **pluimgrassen**. Later meer hierover.

• De Veldgids kent alleen al 29 russensoorten, 165 cypergrassen (waaronder veel zeggen) en maar liefst zo'n

230 grassen (waaronder alle granen). Gelukkig zijn er veel weinig voorkomende, dus laten we ons beperken tot een aantal grassen die we zomaar langs de weg of in het bos tegenkomen. Het gidsje **Grassen** van ing. H. Glas (1996) meldt 62 veelvoorkomende.

• Het lastige is dat er ook plantenfamilies zijn met grasachtige kenmerken zoals lisdodde, zee gras, lathyrus en eendagsbloemen. **De term gras is nogal diffuus en duidt eigenlijk vooral op planten met lijnvormige bladeren.** Russen, cypergrassen en grassen lijkt qua habitus wat op elkaar, maar zijn eigenlijk weinig verwant.

• Maar zonder grassen is het leven op aarde niet denkbaar! Van alle levende planten hebben grassen de belangrijkste rol gespeeld in de ontwikkeling van de mens. De meest waardevolle vertegenwoordigers van deze groep planten zijn **de granen** – tarwe, rijst, gerst, rogge, haver, maïs, gerst – die zelfs tot symbool van welvaart zijn geworden.

• Dat komt omdat er met gras iets bijzonders aan de hand is, zo lees ik in **Elseviers Gids van de Grassen** (1979). De grond raakt niet uitgeput van gras, integendeel. De vruchtbaarheid van een grasland neemt steeds toe en er worden rijke lagen humus in de

bodem opgeslagen. Onze voorouders maakten hiervan gebruik door hun land enige tijd braak te laten. In veel landen worden deze techniek van groenbemesting nog toegepast.

- Door tientallen jaren veredeling en selectie heeft de mens bijzonder productieve weidegrassen en graansoorten gekweekt. De graanvruchten en de voedingsgrassen vormen een belangrijke voedselbron voor mens en dier. Ze kunnen lange tijd worden

Makkelijk te herkennen: kropaar, *Dactylis glomerata*. Hoge pluimen van juni tot september. Opvallend door dichte kluwen aartjes.

opgeslagen zonder aan kwaliteit in te boeten. Dit is ook het geval met grassoorten die gekweekt worden voor hooi. En grassoorten komen overal op aarde voor, van pool- tot woestijngebieden.

- Alle één- of tweejarige grassen zorgen ervoor dat de natuurlijke vruchtbaarheid van het land om ons heen behouden blijft. Ze verhinderen erosie door wind, water en zware regenval. Ze vormen humus en bevorderen de groei van

micro-organismen en bodemfauna. In de volgende aflevering behandelen we de anatomie van gras (bladschede, oortjes, tongetjes, bladbasis, 'pad', wimpers, spruiten, uitlopers, rhizomen, stolonen, knobbeltjes).

Straatgras, *Poa annua*. Een van de snelstgroeiende grassen van Europa, past zich overal aan. Wortelt ondiep, niet geschikt als voedergras.

Kruipertje, *Hordeum murinum*. Opvallend straatgrasje met langgenaalde aren die enigszins doen denken aan gerst. Veel in wegbermen. Door de naalden schadelijk voor vee.

Kom naar de provinciale vrijwilligersdag op 26/9

Maurits Grievink, IVN Utrecht

Beste IVN'er

Op **zaterdag 26 september 2026** ben je van harte welkom bij de allereerste Oostbroek Vrijwilligersdag. Een feestelijke dag op een bijzondere locatie midden in de natuur: **Shelter 611, Park Vliegbasis Soesterberg**.

Deze dag wordt samen met de Utrechtse natuur- en milieuorganisaties – de Oostbroekorganisaties – georganiseerd. De Vrijwilligersdag wordt mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht.

Gevarieerd programma

Laat je inspireren en verwennen door leuke natuurworkshops en activiteiten en ontmoet gelijkgestemden met een hart voor de natuur! Neem een reis door de tijd en breng de toekomst tot leven bij het **'museum van de toekomst'** of neem een kijkje bij de **"Appelboomdroom"**, een voorstelling over een groot volwassen voedselbos, waarin mensen dieren en andere levende wezens op een of andere manier verbonden zijn.

Meer zin om met andere collega's te kletsen en wat te drinken? Ontdek dan wat er allemaal op de markt te zien en te doen is. Kortom; het wordt een mooie dag met een inspirerend programma.

ivn natuur
educatie

Landschap+
Erfgoed Utrecht

natuur en milieu
utrecht

Natuurmonumenten

Utrechtse
Landschap

Utrechtse
Landschap

Deze dag wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Utrecht

PROVINCIE UTRECHT

Kom je naar de Vrijwilligersdag?

Hier kun je je aanmelden voor de Vrijwilligersdag: [Oostbroek Vrijwilligersdag - IVN](#). Je kunt deelnemen aan het **ochtend- óf het middagprogramma**. Vol = vol, dus wees er op tijd bij.

Kun je je niet meer aanmelden en wil je toch graag deelnemen? Stuur dan een e-mail naar utrecht@ivn.nl om je op de reservelijst te laten plaatsen. Vermeld daarbij duidelijk of het gaat om het ochtend- of middagprogramma.

Begin september wordt de reservelijst nagelopen en de vrijgekomen plekken toegekend.

Zien we je op 26 september?

Met vriendelijke groet,

Namens de Utrechtse natuur- en milieuorganisaties,

Sanne de Boer, IVN provincie Utrecht
Josja Veraart, Natuur en Milieufederatie Utrecht
Luc Berris, Natuurmonumenten provincie Utrecht
Jelka Both, Staatsbosbeheer provincie Utrecht
Saskia van Dockum, Utrechts Landschap
Hein Pasman, Landschap Erfgoed Utrecht

Een van de shelters op de vliegbasis. Foto Henk Ruiter

Inloopcafé over uilen en de torenvalk

Andrea Galama

Inloopcafé dinsdag 22 september 2026

Plaats: Het Groene Huis, Schothorsterlaan 21 te Amersfoort

Tijd: inloop 19.45, einderond 22.00uur

Deze avond wordt georganiseerd door de Vogelwacht Utrecht afd. Amersfoort.

Leden en niet-leden, ervaren en beginnende vogelaars: welkom! Aanmelden is niet nodig, maar wel is er een maximum van 80 bezoekers.

Er is gelegenheid om elkaar te ontmoeten en bij te praten over vogels en andere zaken.

Hayo Nijenhuis zal een lezing geven over de kerkuil, steenuil, torenvalk, kerkuil, velduil en ransuil.

Kerkuil

Torenvalk

Steenuil

Waarom deze drie?

Alle drie zijn het prachtige vogels met ieder speciale eigenschappen en leefwijzen. Ze hebben het zwaar en kunnen zeker wat extra aandacht gebruiken.

2025 werd uitgeroepen tot het jaar van de torenvalk en het jaar 2026 tot het jaar van de steenuil. In het Vogelwacht Utrecht-magazine De Kruisbek is daar in de februarinummern 2025 en 2026 uitgebreid aandacht aan besteed.

Het klinkt heel mooi om de vogel van het jaar te zijn, maar eigenlijk is het geen reden voor een feestje. Het is een oproep van de vogelbeschermingsorganisaties om hun leefgebied te verbeteren, nestkasten te plaatsen en mee te werken aan onderzoek. De kerkuil is deze “eer” – vogel van het jaar - nog niet te beurt gevallen maar de soort kan ook zeker wat hulp gebruiken.

In de lezing zal Hayo uitgebreid vertellen over: wat ze zijn, wat ze kunnen en waar ze van houden. Hayo is coördinator van de uilenwerkgroep in Bunschoten. Deze werkgroep heeft een groot aantal nestkasten in onderhoud en beheer. Het onderhoud, het monitoren en meewerken aan onderzoek, het nut en succes zal ook aan de orde komen.

Daarnaast is er volop aandacht voor de **ransuil** en de **velduil**.

Velduil

Ransuil